

Saknr. 62/24

Vi viser til vedtaket fattet av «Hovedutvalg for næring, kultur og miljø», 21.11.2024 - vedrørende Stiftelsen Setesdal stavkyrkje sin søknad om prosjektmidler.

Stiftelsen har siden vedtaket arbeidet med å avklare de forholdene som innstillingen ber oss svare ut, før en ny søknad vil kunne bli behandlet.

Stiftelsen har brukt den inneværende prosjektfasen til å arbeide videre med;

- Opprettelse av prosjektstyre
- Avklaringer rundt Valle kommune og AAs sine roller i prosjektet
- Kartlegging av nasjonale og internasjonale finansieringskilder
- Ferdigstilling av reguleringsplan
- Avklaring av formaliteter rundt tilgang på byggetomt
- Nettverksbygging rettet mot musealemiljøer og videregående skoler
- Promotering av prosjektet
- Møter med produksjonsselskap for internasjonalt mediehus
- Oppdatering av projektskisse mtp. inndelinger i delprosjekter

Status per 11.08.25:

Opprettelse av prosjektstyre

Det ble i mars sendt ut invitasjon til deltakelse i prosjektstyret til aktører som stiftelsen anser som særdeles relevante, gitt et allerede eksisterende samarbeid rundt prosjektet. Svarfrist ble satt til 21 dager etter mottatt invitasjon.

Opprettelsen av prosjektstyret har tatt lengre tid enn først antatt, grunnet interne prosesser og lang behandlingstid hos noen av partene.

Stiftelsen venter 11.08.25 fortsatt på svar rundt deltakelse fra Agder fylkeskommune.

Gitt at Agder fylkeskommune i sin innstilling datert 21.11.2014 har satt etableringen av prosjektstyret som et hovedkriterium før ny søknad kan behandles, ber vi i stiftelsen om forståelse for at vi ikke lenger har anledning til å vente med å sende en ny søknad om driftsstøtte - til tross for at det mangler en avklaring rundt fylkeskommunens egen deltakelse i prosjektstyret.

Bekreftede deltakere:

Stiftelsen Setesdal stavkyrkje, Norsk Håndverksinstitutt,

Valle kommune.

Ubesvart invitasjon:

Agder fylkeskommune.

Avslått invitasjon:

Aust-Agder museum og arkiv.

Det er i tillegg til de overnevnte aktørene ønskelig med én representant fra Riksantikvaren. Denne invitasjonen er pr 11.08.25 ikke sendt ut, i påvente av avklaringer rundt et mulig engasjement fra en tidligere ansatt - nå pensjonert - fagekspert på stavkirker.

Første møtet i prosjektstyret vil bli avholdt i løpet av september 2025, hvor det i samråd med de valgte representantene vil bli lagt en plan for ønsket møtefrekvens og struktur.

Prosjektstyret vil kunne endre seg over tid i antall deltakere/aktører, dersom det anses som gunstig, gitt prosjektets gjeldende status/fremdrift.

Se forøvrig oppdatert organisasjonskart for oversikt over alle undergrupper.

Avklaring rundt Setesdalsmuseets rolle i prosjektet;

Ledelsen i Aust Agder museum og arkiv har takket nei til deltakelse i stavkirkeprosjektet. I sin begrunnelse viser de til manglende mandat fra sitt representantskap.

Arbeidet med avklaringen rundt museets rolle har vært en tidkrevende prosess som har båndlagt mye av stiftelsens resurser i den inneværende prosjektperioden.

Stiftelsen har målrettet arbeidet mot - og forsøkt tilrettelegge for - en deltakelse fra Setesdalsmuseet, både i en formidlingsrolle, innen bygningsvern, forskning på kulturarv og samarbeid rundt publikumsbesøk. Gitt AAma sitt nei til deltakelse, er stiftelsen nå i gang med å søke andre samarbeid med aktører innen formidling, for å sikre at prosjektets forskningsresultater og blir ivaretatt og gjort tilgjengelig for publikum både under og etter endt byggeperiode.

Etter avklaringen rundt AAma sin rolle har stiftelsen startet arbeidet med opprettelsen av et besøkssenter i et eksisterende næringslokale med geografisk nærhet til byggetomt. Gjennom denne tilgangen er stiftelsen sikret å kunne dekke de besøkendes behov for publikumsfasiliteter.

Det tilrettelegges for at stiftelsen skal kunne holde guidede stavkirke-omvisninger, arrangere tilstelninger og foredrag samt drifte billettsalg knyttet opp mot disse aktivitetene - med utgangspunkt i det nevnte næringsbygget.

Det arbeides i tillegg med en driftsplan som tar sikte på å åpne en museumsbutikk som vil inkludere utsalg av lokale varer. På denne måten ønsker vi å sikre en god besøksopplevelse for publikum, med mulighet for mersalg og positive ringvirkninger for eksisterende lokale produsenter. Denne driftsplanen vil stiftelsen arbeide videre med og vi sikter mot å kunne ta imot publikum samt oppstart for museumsbutikk/utsalg våren 2026.

Avklaring rundt Valle kommune sin rolle i prosjektet

Valle kommune har bistått stiftelsen gjennom flere, faste samarbeidsmøter med representanter fra Kultur, Teknisk enhet, Næring samt Kommunedirektørens deltakelse. Valle kommune har også stått for utarbeidelsen og finansieringen av ny reguleringsplan for området Bjugsbakk. Hensikten med den nye planen er å tilrettelegge for byggingen av ei ny stavkirke.

Valle kommune har videre valgt å takke ja på invitasjonen til deltakelse i prosjektstyret.

Stiftelsen har 12.08.25 sendt Valle kommune søknad om finansiell støtte til driftsrelaterte utgifter på til sammen kr. 1.799 090,- fordelt over en periode på tre år. Søknaden skal opp til behandling i løpet av september.

Stiftelsen opplever en god lokal støtte og et konstruktivt samarbeid med Valle kommune, både administrativt og tverrpolitisk. Kommunen har gitt finansiell støtte til vårt forprosjekt, bistår med kontorplass og følger prosjektets utvikling og fremdrift tett. Stiftelsen har hatt stor nytte av det lokale samarbeidet.

Hva gjelder Valle kommunes rolle i tiden etter ferdigstilling, ønsker vi i stiftelsen å gå opp veien sammen med samtlige av våre samarbeidspartnere for å se på mulige rollefordelinger og finne ei gunstig driftsløsning. Vi har flere faglige samarbeidspartnere som ønsker å utføre vedlikeholdsarbeid på stavkirka som en del av fremtidige opplæringsprogram og videre forskning. Stiftelsen ønsker derfor bruke god tid underveis i prosjektet for å avklare eventuelle roller for drift og vedlikehold.

Tilgang på byggetomt Bjugsbakk

Representantskapet i Setsdalsmuseet eigedom IKS har gitt stiftelsen tilgang på ønsket tomt på området «Bjugsbakk». Med både reguleringsplan og tomteavtale på plass vil prosjektet nå kunne gå i gang med grunnarbeider så snart finansieringen tilsier det.

Fagmiljøet rundt tørrmuring (både nasjonalt og internasjonalt) ønsker seg et mer omfattende forskningsarbeid på grunnmuren enn hva det er lagt opp til i den opprinnelige prosjektbeskrivelsen. Stiftelsen vil i løpet av høsten delta i samtaler med de faglige samarbeidspartnerne våre for å se på muligheter for et større samarbeid rundt dette.

(Se forøvrig vedlagt skisse delprosjekt «Tørrmuring» for nærmere innsikt i nåværende omfang av kurs/opplæring)

Bruk, formidling og pedagogisk opplegg under og etter byggeperioden

Tradisjonshåndverket er en bærebjelke i bevaringen og videreføringen av den særegne byggeskikken i Setesdal. Gjennom generasjoner har lokale håndverkere utviklet kunnskap og teknikker tilpasset dalens klima, materialer og kulturelle uttrykk. Vedlikehold og restaurering av eldre bygg, som stavkirker og laftede hus, krever nettopp denne

spesialiserte kompetansen – en kunnskap som ikke kan erstattes av moderne byggemetoder uten at den opprinnelige karakteren går tapt.

I dag er det et alvorlig underskudd på håndverkere som mestrer de gamle byggeteknikkene som er nødvendige for å ta vare på verneverdige bygg. Mange av dem som har denne spesialkompetansen nærmer seg pensjonsalder, og få unge får anledning til å lære faget gjennom praktisk opplæring.

Skal vi sikre at fremtidens håndverkere kan videreføre disse teknikkene, må vi legge bedre til rette for kunnskapsoverføring. Det handler ikke bare om teori, men om å arbeide tett sammen med erfarne fagfolk – på ekte bygninger, med ekte utfordringer. Prosjekter som dette gir en unik mulighet til å involvere yngre krefter i arbeid med høy faglig og kulturell verdi.

Uten målrettet innsats for rekruttering og opplæring står vi i fare for å miste evnen til å vedlikeholde viktige deler av den norske bygningsarven. Det er derfor avgjørende at stavkirkeprosjektet også fungerer som en arena for kompetansebygging og rekruttering – slik at tradisjonene ikke bare bevares, men lever videre.

FoU og pedagogikk under byggeperioden

Norsk håndverksinstitutt er fagansvarlig i prosjektet og har ansvaret for alle forsknings- og utdanningsrelaterte opplegg under byggeprosessen. Dette er et omfattende satsingsområde som prosjektstyret vil utvikle videre gjennom hele byggeperioden. Vi ønsker et tett samarbeid med fylkeskommunen for å sikre god inkludering av og samhandling med VGS-byggfaglinjer i Agder.

Prosjektet har også dialog med internasjonale fagmiljøer for å utforske muligheter for utveksling, med ambisjon om å tilby en unik læringsarena for tradisjonshåndverkere også utenfor Norges grenser.

Norsk håndverksinstitutt vil gjennom byggeperioden bidra med finansiering av fire stipendiater. I tillegg til praktisk arbeid innen sine fagfelt, vil stipendiatene ha ansvar for formidling gjennom blogg og sosiale medier. Deres arbeid blir et viktig bidrag til kompetanseheving og synliggjøring av sårbare tradisjonshåndverk. Stipendiatorordningen er finansiert over statsbudsjettet.

Videre vil Norsk håndverksinstitutt bidra med inntil fire hospitanter, som i en seksmånedersperiode får arbeidserfaring i stavkirkeprosjektet. Også disse vil ha en viktig formidlingsrolle, særlig rettet mot barn og unge. Nye retningslinjer for hospitantordningen tilsier at de skal knyttes opp mot en fylkeskommune, og stiftelsen vil tilrettelegge for at et slikt samarbeid etableres. Hospitantordningen er finansiert gjennom Sparebankstiftelsen DNB.

(Se for øvrig fullstendig prosjektbeskrivelse for omfang av utdanningsløp, stipendiat- og hospitantordning.)

FoU og pedagogikk etter byggeperioden

Etter byggeperioden vil stavkirken fortsatt bli brukt til opplæring, både teoretisk og praktisk. Stiftelsen ønsker aktivitet i bygget og vil fortsette samarbeidet med skoler i Agder samt andre fagmiljøer som ønsker å bruke stavkirken til forskning.

Byggingen av en prosessuelt autentisk stavkirke i Setesdal vil løfte frem regionens rike kulturhistorie og bringe middelalderens håndverkstradisjoner til live. Prosjektet blir et nytt landemerke og vil således tiltrekke kulturreisende fra hele verden. Gjennom levende formidling og et unikt arkitektonisk uttrykk skal stavkirken styrke Setesdals posisjon som destinasjon for autentiske opplevelser, og bidra til økt aktivitet for både reiseliv og lokalsamfunn.

Den vedlagte fagartikkelen «Hylestad stavkyrkje gjenoppstår» bygger på stiftelsens funn etter gjennomført georadarskanning på Bjørgum – og er en artikkel som viser verdien av prosjektets arbeid også sett fra et sosialantropologisk perspektiv. Gjennom museale samarbeid ønsker vi å løfte frem og sikre en god formidling av de lokalhistoriske funnene prosjektet fører med seg.

Stavkirken vil også kunne benyttes til private seremonier og arrangementer, som konserter, gjennom utleie via Stiftelsen Setesdal Stavkyrkje.

Dialog og samordning mellom kulturarvinitiativ i Setesdal

Stiftelsen deler fylkeskommunens mål om å styrke samarbeidet mellom aktører som formidler kulturarv i Setesdal. Vi har innledet dialog med både Bygland og Bykle kommune for å utforske et felles løft på tvers av kommunegrensene, der prosjekter med beslektet tematikk kan knyttes sammen. En slik helhetlig satsing vil kunne skape en tydelig «rød tråd» gjennom dalen, noe som gir økt synlighet, styrket markedsføring og betydelige ringvirkninger for den turismebaserte næringen.

Prosjektet er i dag i dialog med både NRK og Windfall films for National Geographic om konseptutvikling for tv-serier og opptak. Nasjonal og internasjonal tv-dekning av prosjektet er noe vi mener vil komme hele Setesdal tilgode og styrke kulturturismen i Agder.

Videre har vi hatt kontakt med prosjektleder for UNESCO Setesdal for å legge til rette for samarbeid der utøvere kan bruke stavkirken som konsertlokale. Dette vil bidra til å styrke regionens kulturtilbud og trekke nye publikumsgrupper. Vi har samtidig respekt for at utøvermiljøet har vært i en egen prosess knyttet til avklaringer hos Aust Agder museum og arkiv, og vi ser frem til å videreutvikle samarbeidsmulighetene når nødvendige avklaringer er gjort.